

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Filosofijos istorijos ir logikos katedra

Gintarė Kurlavičiūtė
Filosofijos doktorantūros III kursas
Disertacijos tema:
Filosofinių ir teologinių elementų sąveika Šv. Augustino mąstyme

TEOCENTRINIŲ PRIELAUDŲ REIKŠMĖ A. AUGUSTINO FILOSOFIJOJE

Darbo vadovas: doc. N. Kardelis
Konsultantas: prof. S. Jankauskas
Recenzentas: doc. V. Ališauskas

Vilnius 2015

Aktualumas

Plačiu sutarimu pripažįstama, jog A. Augustino filosofija yra teocentrinė, t. y. yra sutelkta ties Dievo problema. Polemika tebevyksta postūmių, lėmusių būtent tokį A. Augustino filosofijos pobūdį, klausimu. Pažymėtinas populiariausias požiūris, teigiantis, jog A. Augustino filosofijos teocentrinis pobūdis yra paremtas krikščioniškojo mokymo ir neoplatonizmo elementų su didesne ar mažesne persvara sinteze (Caird 1904, Gilson 1960, Bourke 1992, Edwards 1999, Meconi 2009, Hasker 2010).

Laikantis nuomonės, jog išorinės įtakos, minties precedentai yra svarbus A. Augustino mąstymą aiškinantis elementas, sprendžiamas vidinių motyvų, lėmusių būtent tokį jo mąstymą, klausimas.

Tezė

Krikščioniškos nuostatos Dievo sampratos klausimu sustiprina filosofinį A. Augustino mąstymą.

Tezės eksplikacija – krikščioniškųjų elementų įtraukimas ankstyvuoju A. Augustino kūrybos periodu ir jų kaip atspirties taško pasitelkimas brandžiuoju periodu sustiprina filosofines išvadas, prieitas neoplatoniškojo „instrumentarijaus“ dėka.

Neoplatoniškieji elementai, kuriais grindžiama Dievo samprata A. Augustino filosofijoje:

1. Dievo apmąstymas introspekcijos būdu, t. y. introspekcijos kaip atspirties taško Dievo atverčiai, teospekcijai, samprata;
2. Žmogaus kaip mastelio Dievo suvokimui pasitelkimas;
3. Dievo ir žmogaus susiejimas į tvarios perskyros narius ir drauge tendencija šios distinkcijos įveikos, dermės paieškos link, t. y. perskyros trapumo, lankstumo pabrėžimas.

„Kas yra tasai, kuris yra viršum mano sielos galvos? Pačios savo sielos dėka pakilsiu iki jo“.

Lot. „Quis est ille super caput animae meae? Per ipsam animam meam ascendam at illum“.

Augustinus. Confessiones X, VII, 11.

„Nekintantysis prisiėmė perkeistinos kūrinijos išvaizdą, iš mūsų ir savęs padarydamas vieną žmogų, galvą ir kūną“.

Lot. „creaturam mutandam non mutatus assumens, et secum nos faciens unum hominem, caput et corpus“.

Augustinus. Enarrationes in Psalmos 85, 1

„Kaip reikia pripažinti žmogaus sielą nesant tuo, kuo yra Dievas, taip reikia ir numanyti, jog tarp visų Dievo kūrinių jam nieko nėra artimesnio [už ją]“.

Lot. „quemadmodum fatendum est, animam humanam non esse quod Deus est; ita praesumendum, nihil inter omnia quae creavit Deo esse propinquius“.

Augustinus. De Quantitate Animae 34, 77.

„Dievas tapo žmogumi, kad žmogus taptų Dievu“.

Lot. „Deus homo factus est, ut homo Deus fieret“.

Augustinus. Sermo 371, 1.

„Jis pažadėjo žmonėms dievystę“.

Lot. „Promisit enim hominibus divinitatem“.

Augustinus. Enarrationes in Psalmos 109, 1.

Dievo sampratai suteikus iš **krikščioniškojo mokymo** plaukiančias trejybiškumo, meilės konotacijas, išplėtojama originali soteriologinė teorija, išplečiamas filosofinių svarstymų horizontas.

„Kadangi žmogus yra toks, kokia yra jo meilė. Tu myli žemę? Būsi žemė. Myli Dievą? Ką pasakysiu? Būsi dievas? Aš nedrįstu pats taip tvirtinti, paklausykime Raštų: Esate dievai, aš sakiau, jūs visi Aukščiausiojo sūnūs“.

Lot. „Quia talis est quisque, qualis eius dilectio est. Terram diligis? Terra eris. Deum diligis? Quid dicam? Deus eris? Non audeo dicere ex me, scripturas audiamus: Ego dixi: dii estis, et filii altissimi omnes“.

Augustinus. In Epistolam Ioannis ad Parthos II, 14.

„Nėra išsigelbėjimo kitaip išskyrus bendrystę su Dievu“.

Lot. „Salus nulla est, nisi in societate Dei“.

Augustinus. In Epistolam Ioannis ad Parthos I, 5.

„Jis, būdamas danguje, yra su mumis ir mes, būdami žemėje, esame su juo. Jis yra su mumis dėl savo dievystės, galybės ir meilės, o mes negalime jo pasiekti neturėdami kaip jis dievystės, tačiau meile galime būti jame“.

Lot. „Ille cum ibi est, etiam nobiscum est; et nos cum hic sumus, etiam cum illo sumus. Illud ipse et divinitate et potestate et dilectione; hoc autem nos, etsi divinitate non possumus sicut ipse, dilectione tamen possumus, sed in ipsum“.

Augustinus. Sermo 263/A, 1.

Šaltiniai

Lotynų kalba:

1. CETEDOC Library of Christian Latin Texts (CLCLT-3), Turnhout: Brepols, 1996.
2. Patrologia latina, *Sancti Aurelii Augustini Opera Omnia*, red. J. P. Migne // Paris, vol. 32–45, 1844 –1849. Prieiga per internetą: <http://www.augustinus.it/latino/index.htm>.

Vertimai lietuvių kalba:

1. Augustinas A. *Dialogai: apie sielos didybę, apie sielos nemirtingumą*, vertė O. Daukšienė // Vilnius: Katalikų pasaulis, 2001.
2. Augustinas A. *Išpažinimai*, vertė E. Ulčinaitė, V. Stalioraitytė // Vilnius: Aidai, 2004.
3. Augustinas A. *Komentaras Pirmajam Jono Laiškui*, vertė J. Terleckienė // Naujasis Židinys-Aidai, Nr. 12, 1992, pp. 3-11.

Vertimai anglų kalba:

1. Augustine *Expositions of the Psalms, 73-98*, translation and notes by M. Boulding, edited by J. E. Rotelle // Hyde Park, New York: New City Press, 2002.
2. Augustine *Expositions of the Psalms, 99-120*, translation and notes by M. Boulding, edited by B. Ramsey // Hyde Park, New York: New City Press, 2003.
3. Augustine *Homilies on the First Epistle of John*, translation and notes by B. Ramsey, edited by D. E. Doyle, O.S.A., T. Martin, O.S.A. // Hyde Park, New York: New City Press, 2008.
4. Augustine *Sermons, (230-272B) on the Liturgical Seasons*, translation and notes by E. Hill, O.P, series edited by J. E. Rotelle, O.S.A. // New Rochelle, New York: New City Press, 1993.
5. Augustine *Sermons, (341-400) on Various Subjects*, translation and notes by E. Hill, O P, series edited by J. E. Rotelle, O.S.A. // Hyde Park, New York: New City Press, 1995.

Literatūros sąrašas

1. Bourke V. J. *Augustine's Love of Wisdom: An Introspective Philosophy* // Purdue University Press, 1992.
2. Caird E. *The Evolution of Theology in the Greek Philosophers (Vol. II). The Gifford Lectures, Delivered in the University of Glasgow in Sessions 1900-1 and 1901-2* // Glasgow: James MacLehose and Sons, 1904.
3. Edwards M. J. *Neoplatonism*; in: *Augustine through the Ages: an Encyclopedia*, ed. by Fitzgerald A. D., Cavadini J. et al. // Cambridge: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1999.
4. Gilson E. *The Christian Philosophy of Saint Augustine*, trans. by Lynch L. E. M. // New York: Random House, 1960.
5. Hasker W. *Eternity and providence*, in: *The Cambridge Companion to Christian Philosophical Theology*, ed. by Ch. Taliaferro, Ch. Meister // Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
6. Meconi D. V. *Traveling Without Moving: Love as Ecstatic Union in Plotinus, Augustine, and Dante* // Mediterranean Studies, Manchester: Manchester University Press, vol. 18, no. 1, 2009. [Žiūrėta 2015 m. gegužės 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=1140d23f-738b-4749-878c-dc4c03941068%40sessionmgr113&vid=2&hid=123>.
7. Marion J. L. *In the Self's Place – The Approach of Saint Augustine*, trans. by Kosky J. L. // Stanford: Stanford University Press, 2012.
8. Peters F. E. *Greek Philosophical Terms: a Historical Lexicon* // New York: New York University Press, 2008.